

SĂ JUCĂM „JOCUL ADEVĂRULUI”

Așa cum piesa însăși ne invită, să jucăm „Jocul adevărului” — a cărui condiție esențială (fiecare pasare pe limba ei pierde !) este să accepte loviturile, oricât de brutale, ale sincerității. Așadar, voi putea spune că — nu orice fapt petrecut pe scenă înscriindu-se automat în sfera artei — spectacolul Teatrului Național „I. L. Caragiale” cu ultima piesă a Sidoniei Drăgușanu nu inspiră considerațiile estetice la locul lor într-o cronică. Singurul sentiment autentic, profund și omenesc, pe care această seară de teatru îl inspiră este o ciudă amestecată cu tristețe pentru destinul ingrat al unor actori ; și nu mă gândesc, în primul rînd, la cei aflați la apogeul carierei, care-și aduc aici, rotundă și intactă, o personalitate pe deplin fixată ; ci la cei încă tineri, plini de talent, de farmec, de grație, asfixiați în tiparele unor roluri ce nu le pun nici o problemă. Cum însă pe lumea aceasta totul se plătește, să așteptăm calmi verdictul timpului, care va decide pentru involuția unor talente, pentru „înghețarea” altora (și, cine știe, poate și pentru prestigiul primei scene a țării...).

Situația este, aparent, paradoxală : ce se poate aștepta unei piese care întrunește adevizunea publicului ? Căci publicul umple sala acestui spectacol, așa cum a umplut sălile precedentelor producții ale aceleiași autoare, așa cum umple sălile tuturor spectacolelor din aceeași familie ; și nu numai că vine la teatru, dar ride uneori din toată inima (cum să nu rizi la răstitele lecții de „maniere elegante” ale Natașei Alexandra ? !), alături lucrămează discret (cum să nu lucrămezi de înduioșare în fața unor iubiri nerealizate de tipul reacției în lanț ? !)

Tocmai aici însă, în miezul acestei situații ciudate, orice chef de glumă încețază, și lucrurile se înfățișează în lumina lor cea mai puțin favorabilă. Deci, în alți termeni : ce-i dă și ce-i ia publicului genul de literatură căruia îi aparține piesa *Jocul adevărului* ?

În primul rînd, iluzia unui teatru „de toate zilele”, dezbrăcat de fast, de neobișnuit, de eroic : iată pe scenă cadrul existenței cotidiene, în care se desfășoara mica idilă, mica dispută casnică, mica înșelătorie — așa cum le-ai surprinde, dacă te-ai uita pe gaura cheii, în apartamentul vecinului. (Și de fapt, nu chiar așa — cu zonele de umbră și mister ale fiecărei relații omenești —, ci dilatate, comentate,

explicate pînă la ultima limită, ca la o lecție de zoologie cu exemplificări.) E un soi de joc pe două tablouri : pe unul sînt mișcate fapte, gesturi din zona așa-numitului „etern omenesc” pe care oricine le poate pricepe, poate adera la ele cu sentimentul complicității, cu o nestințherită familiaritate, astîmpărîndu-și eventual foamea de senzational care-i îndeamnă pe trecători să se oprească pe stradă la scandaluri și accidente, aceea specie a curiozității care seamănă foarte bine cu indiscreția. Un menaj vechi, dezbinat, cu interminabile și penibile crize de gelozie ; mărturisirea unei trădări în dragoste, cu despărțirea respectivă ; o altă căsnicie întemeiată fără dragoste și eșuată în sordid. Silvia îl iubește pur și adolescentin pe Valeriu. Valeriu o iubește pe Roxana. Aceasta îl înșală cu Jack. La rîndul său, acesta o iubește pe Corina ; ea acceptă să se mărite, dar continuă să-l iubească pe X — care nu apare în acțiune. Sigur că nu zona problematică în care se înscriu preocupările autoarei este aceea care determină tonalitatea piesei : dramele „de sentiment” au alimentat dintotdeauna teatrul. Se petrece însă un fenomen (la urma urmei, firesc) : „rebusul sentimental” fiind acela care stabilește climatul, personajele există exclusiv în această funcție, ca și cum le-ar fi fost extirpată jumătate (și mai bine) din existență — cu porțiunea de creier respectivă ; ele se zbat într-un univers sufocant, între minciuni mărunte și adevăruri la fel de mărunte. Se creează astfel un contrast involuntar comic : în piesă mișună intelectuali, artiști, dar mentalitatea dominantă este de mică burghezie ajunsă, programatic zăvorîită în sine însăși și între cei patru pereți ai locuinței.

Nedescoperindu-și în propria sa substanță o putere de convingere minimă sau măcar un rost, piesa își transferă velleitățile pe celălalt tablou ; aici sînt minuite un număr de precepte menite să liniștească nevoia de ordine morală, să înobileze, să dea o aură educativă „cazului” înfățișat. Se construiește o întregă teorie a adevărului, menită să motiveze dezvăluirile cam de prost-gust etalate. În același scop se realizează și racordul cu actualitatea : eroul, lansat în apărarea unui prieten, vorbește din cînd în cînd la telefon cu organizația de partid. Drapată în faldurile dezbaterei etice, armată cu o serie de clișee verbale de circulație cu-

rentă, piesa încearcă să îmbrace în acest fel aparențele teatrului contemporan de investigație psihologică, cutează mici îndrăzneli, mici nonconformisme, procurându-și pe monedă măruntă, după o tehnică verificată, o bunăvoință fără raport cu reala calitate a textului. Inobilizarea însă nu se produce, o jenantă impresie de indecent învăluie această piesă în care nu există nici o replică și nici o acțiune cât de cât licențioasă. Iată că trivialitatea, de data aceasta, aparține nu *cuvintelor*, ci *orizontului*, nivelului de gândire.

Dacă faci efortul să învingi neplăcuta impresie, observi că ai fost de fapt martor la o substituție. Căutai într-adevăr un teatru de toate zilele — un teatru simplu și fără grandilocvențe, care să te ajute să te înțelegi mai profund, să descoperi esența unor schimbări contemporane și locul tău în ele, să-ți limpezești gânduri și sentimente intime. Acestea să fie oare problemele de conștiință ale generației de azi? Atît să fie de simplu? Se pot rezolva dramele ei într-un soi de „club al tineretii”, după modelul „școlii de duminică”? Pentru cît ni se propune, vechile și înțeleptele „zece porunci” ale Bibliei — să nu furi! să nu minți! să nu preacurvești! — par să fie absolut suficiente.

La ce să te gîndești, deci? Ce efort de sensibilitate, de fantezie, să faci? Ne aflăm, fără puțință de eroare, în fața unui hibrid ai cărui părinți sînt teatrul de bulevard și „magazinele” feminine. Nu e pentru prima dată — rețeta nu e nouă,

dar, cine știe de ce, prinde încă; toate acestea n-ar avea nici o importanță dacă textele de acest soi și-ar purta, în deplină cinste, eticheta corespunzătoare. Atîta vreme însă cît uzurpă un titlu la care nu au dreptul, e păcat să nu spunem, măcar pentru propria noastră împăcare sufletească: regele e gol, domnilor! Să nu facem confuzia de a trece astfel de lucrări la capitolul realizărilor mai mult sau mai puțin modeste, amuzante, necesare pentru succesul lor de public și la care e absurd să te încrunți (criticilor de teatru li se cere, în ultima vreme, îngrijorător de mult simț al umorului...). Oricît de meșteșugit ar fi scrise, aceste piese fără mister — mister omenesc, mister teatral —, fără elan și încordare, lovesc în puterea teatrului, îl degradează, îi subminează influența asupra spectatorului. Cînd, la o săptămînă, o lună, un an după un astfel de „teatru-de-toate-zilele” vom veni spre spectator oferindu-i un „teatru-sărbătoare-a-spiritului” (*Tango? Romeo și Julieta? Livada cu vișini?*), el se va instala în fotoliu cu un zîmbet complice și se va pregăti să ronțăie ca dintr-un cornet cu semințe.

Să ne punem totuși o întrebare: de ce oare, dintre toate genurile literare, spiritul acesta întreprinzător, familiar, combinatoriu, și-a ales teatrul? Nu este oare climatul nostru de creație prea îmbibat de toleranță?

I. P.

CE ALEGEM?

Contrar obiceiului (o, bunele noastre obiceiuri de cronicari!), îmi voi începe cronică cu o declarație — să-i zicem — patetică: regret total faptul că m-am angajat — și deci trebuie să-mi respect promisiunea — să scriu despre acest spectacol. Nu aș vrea să fiu înțeles greșit. Nu este vorba de insatisfacție, de neplăcerea aceea concretă pe care ți-o provoacă un spectacol prost. (Ba chiar mărturisesc că în asemenea ocazii scriu cu o anume voluptate!) Căci nu este deloc vorba despre un „spectacol prost”, și voi

explica mai jos, fără reticente, acest lucru. Este vorba, pur și simplu, de un sentiment penibil de jenă, pe care mi-l dă curioasa simultaneitate a două fenomene de cultură.

Să recapitulăm, deci. Prin vară au apărut cele două volume de teatru american contemporan (în paranteză fie spus — una din cele mai bine alcătuite ediții de teatru din ultimii ani). Două volume groase, care grupau nume celebre ale peisajului dramatic internațional, două volume în care existau, în sfîrșit, acele piese